

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausuntopyyntö 22.4.2013
OM 11/03/2012

Yleistä

Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa on lueteltu lukuisia uudistamis- ja tehostamistoimenpiteitä, joista osa on ollut jo useiden vuosien ajan keskustelun kohteena. Suurin osa ehdotetuista toimenpiteistä on sinänsä kannatettavia. Ohjelmassa ei perusteltu ehdotuksia kovinkaan kattavasti tai syvällisesti, mutta tämä tultaneen tekemään viettäessä ehdotettuja asioita mahdollisesti eteenpäin. Käräjäoikeus ei siten myös lausunnossaan lähde yksittäisten asioiden syvälliseen pohdiskeluun.

Kuten julkisuudessa on jo monien taholta tuotu esille niin tärkeintä olisi tällä hetkellä päättää siitä suunnasta, johon oikeudenhoitoa halutaan viedä eteenpäin. Tuomioistuinten rakennemuutoksesta voidaan keskustella vasta sen jälkeen, kun tiedetään tai voidaan edes arvioida mitä juttuja, missä määrin ja millä tavalla on tarkoitus käsitellä eri tuomioistuimissa.

Käräjäoikeus pitää ensiarvoisen tärkeän tuomioistuinviraston perustamista mahdollisimman nopeasti (**kohta 6**). Asiasta aiheutuisi kustannuksia, mutta myös nopealla aikavälillä hyötyä tuomioistuimilla henkilöstö- ja taloushallinnossa, josta vapautuisi mahdollisesti henkilötöyvuosia muihin tehtäviin. Kysymys olisi myös johtamisen kehittämisestä ja tukemisesta (**kohta 37**). Tuomioistuinten hallintotehtävissä on tehtävien laatuun ja määrään nähden liian vähän henkilöstöä. Johtamisjärjestelmää tulee kehittää.

Oikeudenkäytön painopisteen on oltava käräjäoikeuksissa eikä muutoksenhakutuomioistuimissa. Tämän vuoksi kannatettavaa on jatkokäsittelyluvan soveltamisalan laajentaminen (**kohta 15**) ja toisaalta myös lautamiesten määrän vähentäminen tai poistaminen kokonaan (**kohta 24**). Lautamiehiä käytetään nykyisin vain vaativissa jutuissa, joissa kyse on monesti talousrikoksista, isoista huumorikoksista, henkirikoksista ja seksuaalirikoksista. Lautamiehen rooli oikeudellisesti vaikeissa jutuissa jää vähäiseksi ja niissä olisi tarve nykyistä useammin käyttää tuomarikollegiota. Näytön arvioinnin kohdalla voidaan myös kyseenalaistaa lautamiesten tarve, kun tuomareita nykyisin koulutetaan esimerkiksi todistajanpsykologian tuntemukseen. Käräjäoikeus toteaa, että lautamiesten määrää vähentämällä ja mahdollisesti tulevaisuudessa kokonaan järjestelmästä luopumalla ei heikennettäisi kansalaisten oikeusturvaa.

Kohta 36 Henkilöstön yleis- ja erityisosaamisen kehittäminen on hyvä tavoite, mutta on jäämässä suuren työmäärän jalkoihin, vaikka olisi sinällään keino juuri hallita näitä työmääriä. Tuomareiden osalta voisi harkita velvollisuutta osallistua koulutukseen tietty aikamäärä vuodessa. Samoin olisi harkittava informaattikkovirkojen perustamista käräjäoikeuksien yhteiseen käyttöön, jotta tuomareilla olisi paremmat mahdollisuudet seurata ja selvittää esimerkiksi

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tai Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisuja. Edullinen ja nopea kehittämistoimi olisi mahdollistaa käräjätuomareille lukuoikeus hovioikeuksien julkiseen juttukantaan. Näillä toimilla helpotettaisiin ja nopeutettaisiin käräjätuomareiden työtä ja samalla edistettäisiin laadun paranemista.

Kohta 14 Summaaristen asioiden määrä on kasvanut viime vuosina huolestuttavasti, mutta onko kyse vain huonon taloudellisen ajan tilanteesta vai pysyvistä tilanteista. Lisäksi olisi selvitettävä, voisiko niin sanottuihin pikavippeihin mahdollista vaikuttaa muilla keinoin tai ovatko jo tehty korkoa koskevat rajoitukset muuttamassa tilannetta. Summaaristen asioiden suuri määrä on raskastanut jo parin vuoden ajan käräjäoikeuden henkilöstöä. Summaaristen asioiden keskittäminen muutamaaan käräjäoikeuteen voisi olla sinänsä tehokasta, mutta aiheuttaisi henkilö- ja virastotasolla ongelmia. Summaarisia asioita käsittelevät sihteerit ovat kuitenkin keskiuurissa käräjäoikeuksissa olleet myös tärkeä työvoimareservi muiden käsiteltävien asioiden suhteen (esim. velkajärjestelyt ja muut hakemusasiat). Käräjäoikeus vastustaa summaaristen asioiden siirtoa muutamaaan käräjäoikeuteen. Ulosottovirastoon siirtäminen aiheuttaisi samalla lailla työvoimareservin häviämisen käräjäoikeudesta, mutta olisi kuitenkin henkilöstön kannalta ensin mainittua vaihtoehtoa parempi työpaikkojen säilyessä ehkä samalla paikkakunnalla.

Summaaristen asioiden käsittelyyn liittyy myös kiinteästi **kohta 27** eli tiedoksiantotoiminnan kehittäminen, mihin käräjäoikeus suhtautuu myönteisesti.

Kohta 29 Kymenlaakson käräjäoikeudessa on jatkuvassa käytössä niin sanottu suorahaastopäivät, joihin syyttäjät haastavat poissaolokäsittelyssä ratkaistavia juttuja, joissa vastaajat usein ulkomaalaisia. Tämän käytäntö toimii hyvin ja on suositeltavissa. Nopeutettu käsittely ja niin sanotun yhden kosketuksen toimintamalli rikosasioissa saattaisivat olla myös hyviä toimintatapoja. Samoin **kohdassa 26** ehdotettu rikosprosessin keventäminen näytöllisesti selvissä asioissa ja rikosprosessiketjun tiivistäminen on hyvä tavoite.

Kohta 35 Tuomioiden suullinen perustelu ja kirjallisten tuomioiden keventäminen - jutun laadusta riippuen - olisi käyttökelpoinen tapa keventää tuomareiden työkuormaa. Asia vaatii asennemuutosta tuomarikunnassa.

Tekniset keventämiskeinot (**kohta 31** AIPA ja **kohta 34** videokuulemisten lisääminen) ovat myös kannatettavia kehittämishankkeita, mutta vaativat käytännössä toteutuakseen riittävän koulutuksen, jotta koko henkilökunta hyväksyy ja ottaa tekniset apuvälineet oikealla tavalla käyttöön.

Kohta 30 Velkajärjestelyn yksinkertaistaminen on kannatettava ehdotus. Eri-tyistä hyötyä voisi tuoda myös **kohdassa 53** tarkoitettu velkaneuvonnan kehittäminen eri vaihtoehtoineen.

Kohta 11 Käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen jatkamisen osalta käräjäoikeus yhtyy laamanni Koppisen ja laamanni Nygårdin eriäviin mielipiteisiin ja katsoo, ettei vuoden 2010 toteutetun uudistuksen jälkeen ole tarvetta merkittävästi vähentää käräjäoikeuksien määrää. Kymenlaakson käräjäoikeuden kahden kanslian muodostama kokonaisuus on jo osoittanut, ettei yhdistämisestä ole koitunut merkittäviä säästöjä.

Käräjäoikeus pitää kannatettavana sovittelutoiminnan lisäämistä (**kohta 23 ja 51**). Kyse näiltä osin myös kaikkien lakimiesten (asianajajien ym. ja tuomareiden asenteiden ja työtapojen muuttamisesta.

Kohta 9 eli rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten sääntelytapojen ja määräämismenettelyn selkiinnyttäminen on tärkeää ja siksi myös tulisi tehdä nopean aikavälin tavoitteena, jotta oikeustila selkiintyisi tältä osin.

Lopuksi käräjäoikeus toteaa, että **kohdassa 1** mainittu lainvalmistelun taso tulee olla laadukasta ja lainsäädännön vaikutus oikeudenhoitoon tulisi ottaa huomioon etupainotteisesti.

Satu Salmi
Laamanni
Kymenlaakson käräjäoikeus